

את המסע הזה לא תשכחו
במהרה | עשרים וחמישה אבות
ועוד עשרים וחמישה בחורי
ישיבות מצטיינים יצאו ל**ליממה**
שלמה של תהליך קירוב מיוחד
באמצע מדבר יהודה | ישראל
א' גרובייס היה איתם, צעדה, שר
ובכה. הקשיב לבת קול המתחננת
של ההורים ורשם את תחושת
הבנים | **כתבת חובה לכל אב ובן**

ישראל א' גרובייס

צילום: יוחנן כץ

לבד עם אבא

א אחת... שתיים... שלוש".
שתיקה מהדהדת.
כל הפנסים כבים באחת. חושך סמיך
משתלט על כל המרחב. אפלה סמיכה.
חשכה מהסוג שאנשים בימינו כבר לא
מכירים. אין שום פנס במרחב. רק חושך ועוד חושך. העיניים
מתקשות להתרגל.
ואז נשמעת לחישה.
"אתם יכולים להרים את העיניים ולהסתכל למעלה".
חמישים זוגות עיניים מתרוממות.
ושם, במרחק שנות אור, מתנוצצים להם כוכבי לילה.
המראה הזה מחשמל. רק באמצע המדבר, הרחק הרחק
מכל נקודת יישוב, אפשר לראות את המחזה הזה. לגיונות של
כוכבים מסודרים בגלגלים ובמזלות, בדיוק כמו שאבותינו
הקדמונים ראו אותם.
"הִבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה", אמר הקדוש ברוך הוא לסבא אברהם,
"וְסִפֹּר הַכּוֹכָבִים אֲם תּוּכַל לִסְפּוֹר אוֹתָם."
"כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ!"
והנה, אלפי שנים אחרי, מתחת לאותם כוכבים, עומדים
הצאצאים. שני מעגלים צמודים. מעגל בתוך מעגל. עשרים
וחמישה אבות במעגל החיצוני, ועשרים וחמישה בנים במעגל
הפנימי.
וישוב אברהם אל נערו.

מרום עיסוקים וקצב החיים הסוער, אנו עשויים להחמיץ דווקא את הדברים הכי חשובים. את הנפש ואת האנשים הכי קרובים ויקרים לנו, בני הבית והילדים

2

1

1 חוויה של הצלחה. אב ובנו מלקימים מחסה בין העצים

2 לנווט בלא להתבלבל. צמד אחד יוצא לדרך

3 "לכבוד אבא היקר". בחור יושב לכתוב מילים אישיות לאביו

3

זרים, שאיתם אנו מבלים שעות במקומות הלימוד והעבודה. אנחנו מתכתבים איתם, מתבדחים, משתפים בחדים הכי עמוקים ומאזינים לרגשות ולטרדות. ומי נמצא בתחתית הרשימה? למי לא נשאר כמעט זמן פנוי? לאלו שהכי זקוקים לנו, לאלו שאנו הכי זקוקים להם. המחשבה הזו מסעירה אותי. אני יוצא מחוץ למאהל, שם אני מגלה שאינני יחיד. ר' חיים כץ עומד שם. גם מחשבותיו סוערות. כבר שנים שהוא נחוש לחולל מהפך בתחום הזה. בשנים האחרונות מאות הורים וילדים פגשו זה את זה בזכותו. הוא לא רק שליח. יש לו הסמכה מקצועית. הוא מְטפֵל באמצעות הרפתקה ומסע בטבע. כן, יש דבר כזה. והוא מרתק ומסעיר. הוותיקים שבקוראים זוכרים שלפני כמה שנים יצאתי עם ר' חיים למסע הרפתקני בהרי הקרפטים. המסע ההוא, שפורסם ב'משפחה', היה עם נוער מתמודד. בשנים האחרונות החליט ר' חיים שהשליחות האמיתית נמצאת הרבה יותר קרוב, ממש כאן בבית. "המשימה שלי", הוא אומר, "לחבר בין הורים לילדים". בכל מקום ובכל גיל. המקום הכי טוב לעשות את החיבור הזה הוא דווקא בשטח הפתוח, כששני הצדדים יוצאים מאזור הנוחות, מהבית

המטרות ומה שהכי מפחיד, שלפעמים אנחנו שוכחים את האנשים הכי קרובים ויקרים לנו, בני הבית והילדים. המאמנים האמריקאים נוהגים להשוות את החיים למכונית: אחרי שדוהרים על הכביש כמה אלפי קילומטרים, חייבים לעצור ולהיכנס למוסך לטיפול כללי. להחליף שמן, להוסיף מים. לבדוק שאין שחיקה חלילה בברקסים. שהצמיגים תקינים. בקיצור, שהעסק פועל. מי שלא עושה זאת, עלול לגלות יום אחד שהמנוע שלו נגמר. ומה שנכון לאוטו, נכון הרבה יותר לנפש. דהרת החיים היא עסק שוחק ומסוכן. אנחנו רצים ואצים, בונים מסלולי חיים ועולמות. ומרוב דאגה להספיק, לפעמים אנחנו לא שומעים את החריקות של הבלמים. ריטריט הוא כמו הטיפול המקיף. פעם בתקופה מוותרים על כמה שעות או אפילו יממה, מכניסים את עצמנו למוסך נפשי ומתחילים לבדוק מה בדיוק קורה. מה שקורה במקום הזה, בלב מדבר יהודה, הוא כבר העלאת דרגה. ריטריט בשניים. לכאן מגיעים הורים וילדים, אב וילד אחד, והמטרה המוצהרת היא פשוט להיות יחד. אם חושבים על זה, אנחנו מצויים היום במצב מוזר: רובנו מוקפים כל היום באנשים

את שירתה המסתורית לק-ל חי, מתעלמת מקומץ בני אדם שהתפרצו אליה. פה ושם עוד שומעים לחשושים אחרונים של אבות ובנים. אט אט העייפות מנצחת. אני מתקשה שלא לראות בכל הסיטואציה דימוי ספרותי. אבא ובן מנסים להגן זה על זה מספר סיפור. מלמד אותם להחזיק את היד הקטנה על העיניים ולקבל עול מלכות שמיים. מלטף בחום ושר 'המלאך הגואל'. ואז נפרד בנשיקת מצח. אלא שמאז עברו יותר מדי רגשות בנהר. עכשיו הכל שונה. מסלול החיים דרש את שלו. העיסוקים של האבא, האתגרים של הבן, ובעיקר הגיל של ההתבגרות, הופכים את הלינה המשותפת במאהל אחד לאתגר מיוחד ששני הצדדים צריכים לפצח. ביום-יום זה לא קורה כמעט. אבא ובן, שאמורים להיות הכי קרובים בעולם, מוצאים את עצמם מגששים במבוכה. אבל בדיוק בשביל זה הם באו לכאן, ללב המדבר. להתחבר. להתקרב.

לילה:
נומה-נומה בן
הלילות במדבר קרירים למדי. מחוץ לאוהל הרוח שורקת. אי משם עולות יללות תנים וצרצורי חרקים. הבריאה שרה כאן

"ומאירים את ה-ע-ו-ל-ם, בתורה ובמעשים טובים, ובכל מלאכת עבודת הבורא". ושוב ושוב. השירה הולכת וגוברת. מערכת שלמה של רגשות מתפרצת, עד שהגעש דומם לו לאיטו. איש לא רוצה לגדוע את הרגע החזק הזה. נאחזים בשתיקה עוד כמה רגעים. ברגע שרק נדלקים פנסי הראש, ממהרים הצעירים להתנתק ממגע ההורים. האיום הכי גדול עכשיו הן המילים. פתאום אתה מבין שהמילים והדיבורים מסבכים את הקשר הפשוט והעמוק שאמור לשרור בין אב לבנו. ר' חיים מבין את הרגע. הוא פועל במהירות. "אני מציע", הוא מכריז. "שעכשיו נעצור. נלך לישון. עוד כמה שעות אנחנו צריכים לקום. יש לנו מחור יום גדוש ומיוחד". אני מביט בנערים הצעירים. פרץ הרגשות הזה קצת גדול עליהם. הם לא רגילים לקרבה הזו. חלקם מגיבים בצורה גרסית. ר' חיים התכונן מראש גם לזה. לכל אחד יש ביד פיסת עץ וסכין גילוף. כשהוא מדבר, רוב הצעירים מתיזים שבבים מהעץ.

הנערים כאן כולם בחורי ישיבות, בגיל הכי מאתגר של בניין האישיות. עכשיו, בחסות החשכה, כולם שותקים. כל אבא מניח יד אוהבת על הכתף שלפניו. בגיל הזה לא כל הילדים מתמסרים בקלות למגע-קרבה שכזה. בעידן שלנו גם לא כל ההורים חשים בנוח עם העניין. אבל פה, באמצע מדבר יהודה השמם, בחשכה הגדולה שאף אחד לא רואה, בלי שמרגישים, משהו משתנה. משהו נרגע בנו, הטבע האנושי חוזר לעצמו ואין ממה לחשוש. קשה להאמין איזה כוח ממגנט יש לשקט. אחרי יממה שכזו המילים פשוט מיותרות. הידיים הלחוצות מעבירות זרמי חשמל. לפתע הופכת השתיקה למנגינה חרישית. הבנים כמעט לא משתתפים בה. הם עדיין שותקים. אווזים ביד הגדולה שפתאום תומכת בהם. והזמזום של המבוגרים זוחל אט-אט, הולך וגובה. ומבקיע את החשכה. "ו-ז-כ-י-נ-ו-ל-ג-ד-ל", הם מתחננים, "אוי אוי ב-נ-י-ם חכמים ונבונים. אוי אוהבי השם יראי א-ל-ו-ק-י-ם. אנשי אמת, זרע קודש, בהשם דבקים". הידיים מתהדקות חזק חזק והדמעות הופכות את כל מערכת הכוכבים למעין עיגולי קווים מסנוורים.

שליחות על חיים. ר' חיים כ"ר מאיר דרבמדגור במסע

באמצע ויש לכם אפשרות לומר רק משפט אחד. תזכרו, אתם חייבים להמשיך ללכת". במקום להסתכן בהסברים, הם הדגישו. ר' חיים צעד לקראת ר' מאיר. הם נפגשו לרגע: "או, הרבה זמן לא ראיתי אותך. מה שלומך? טוב, נדבר פעם אחרת, אני חייב ללכת". ונפרדו.

ואז התחילו רגעים מרגשים ועוצמתיים. סוציולוג שהיה עומד בצד יכול היה לזהות דפוסים של עדות וחוגים. "מוישי", אומר אבא, "תצליח מאוד בכל מה שאתה עושה". "תודה, אבא, נדבר בבית", עונה מוישי. אבא של מתתיהו מעניק לו ליטוף ואומר: "אתה זוכר שאני אוהב אותך?" מתתיהו קורן מאושר. אבא של יוסף-חיים לא מדבר. הוא פשוט מעניק נשיקה מכל הלב.

כשהתהלך מסתיים, חוזר עליו ר' חיים שוב. "הפעם נעשה אותו דבר, אבל הפעם אנחנו באמת ממחרים. בצד השני יש אוטובוס שמחכה לנו". עכשיו הורים וילדים רצים זה אל זה. ואם לומר בעדינות, בשלב זה גם הרבה אשכנזים קפואים מתחילים להשתמש במגע ובחיבוק.

"זה לא משחק", אומר ר' מאיר. "עשרות פעמים בחיים הורים וילדים נפגשים בסיטואציות כאלו והם פשוט לא יודעים מה לעשות. התרגלו להביע קרבה רק באמצעות נאומים ארוכים. התרגולים הללו מלמדים אותנו להעביר מקסימום אהבה במינימום זמן".

ששם הגילים היו הרבה יותר צעירים. ילדים בסביבות גיל עשר. בגילים הללו ההבדלים דרמטיים. לכל שכבה אתגרים משלה. להוציא קטנטנים לניווט שטח, זה לא פעילות שהוא רוצה לקחת עליה אחריות.

לכן הם מקפידים ליצור מפגשים מותאמים לכל קבוצות גיל. וגם שם יש רגעים עוצמתיים. אחד מהם נגע בי בצורה קצת עמוקה מדי.

ר' חיים העמיד קבוצה של הורים וילדים במעגל אחד גדול. המעגל היה מסודר בצורה כזו שכל ילד עמד בדיוק בצד השני, ממול אביו. ר' חיים עמד מול ר' מאיר. ואז הוא הסביר את המשימה. "תגידו, ילדים", הוא שאל, ובעצם התכוון לאבות, "קרה לכם פעם שהלכתם ברחוב ואתם קצת ממחרים, והנה, פתאום, אתם רואים מישהו שאתם מאוד מאוד אוהבים. נניח את אבא שלכם? הבעיה היא שאין לכם זמן לעצור ולדבר איתו. אתם צריכים ללכת".

מכירים את הסיטואציה?!

"אז זה בדיוק מה שנעשה עכשיו", הוא מצביע על נקודה באמצע המעגל. "אני מבקש מכל אבא לעצור לכיוון הצד השני של המעגל, בעצם להחליף מקום עם הילד שלו. גם הילד יצעד

לכיוון האבא. אתם נפגשים בדיוק בעיגול

לצאת לדרך. עכשיו רשות הדיבור עוברת לאיש השטח, ר' מאיר. מתחלקים לזוגות. אבא ובן. כל צמד מקבל מפת ניווט מיוחדת. לכל צמד יש נקודה אחת, אי שם במדבר, שהם אמורים לנווט אליה. בנקודה הזו ממתין להם מידע על המשך המשימה.

במדבר אין רחובות וכיכרות. כדי לנווט צריכים להקשיב לתוואי השטח ובעיקר לאינטואיציה הפנימית. בשלב ראשון מעביר ר' מאיר קורס מזורז בקריאת מפה. איך מזהים הר ואיך נראית בקעה רק לפי הצבע שבמפה. יש גם הוראות חירום. תפילת הדרך, שתייה מרובה ויוצאים לדרך.

אני מתמקם עם ר' חיים על הר אחד מרכזי. מאכן אנחנו מנסים לחלוש על כל מה שיקרה כאן בשלוש השעות הקרובות. יהיו לא מעט רגעי מתח. "עכשיו", אומר לי ר' חיים, "אני משחרר קצת ומתפלל לקב"ה שהתהלך יצליח".

למי שלא מבין מנגנוני נפש, זה עשוי להיראות כמו משימה טכנית מורכבת. לנווט דרך בצוות. אבל כשמתעמקים, מדובר בפעילות רגשית מהמעלה הראשונה. ר' חיים כבר מיומן, הוא כבר יודע לזהות את הטיפוסים.

כל צוות משתלט על המשימה בדרך משלו. בחלק מהמקרים האבא לא מצליח לשחרר. הוא פשוט הופך למפקד. מרוב לחץ גם אפשר לשמוע גערה שנובעת מלחץ: "אתה חייב להקשיב לי! אל תתחכם!" ועוד. יש צמדים שהאבא משחרר מדי. הוא לא באמת מתעניין במשימה, אלא מפקיר את עצמו בידי הבן בלי להעניק שום ניסיון. העבודה בצוות היא משימה לא פשוטה.

ניווט:

לצעוד בעיניים עצומות

מראש צוקים אראנו. המסע אל ראש ההר אינו פשוט. ר' חיים מצויד במשקפת. הוא עוקב בעיניו אחרי כל צמד שהולך ונעלם במרחקים. על צוק בקצה השני עומד ר' מאיר. במרחק יש ג'יפ גיבוי וחילוץ, לכל צרה שלא תבוא.

בינתיים אפשר קצת לשוחח לעומק. זו לא פעם ראשונה שאני מלווה את הפעילות שלו. בכל פעם מחדש אני יוצא ממנה עמוס מחשבות. היממה במדבר היא רק חלק ממגוון טיפולים משותפים לכל הגילים. (יש אפילו סדנה מיוחדת, שבה עוד לא זכיתי להשתתף, שבה נפגשים הורים מבוגרים עם בנים נשואים, למפגשים מיוחדים ועמוקים במיוחד).

חודש קודם לכן השתתפתי בסדנה 'רכה' יותר. גם שם אלו היו אבות ובנים, אלא

תלוי בידו לבד, כחומר ביד היוצר, לחלוטין. ופתאום נראה לי שאני מבין את הסוד הגדול. ר' מאיר דיבר איתי עליו, אבל רק עכשיו אני מתחיל לקלוט. לפני כל פעילות 'אבות ובנים' יש טקס קבוע ומאוד לא פשוט. "זה הרגע הכי משמעותי בכל העניין". ר' חיים כץ מקבל את פני האבות והבנים, הוא פותח קופסת עץ מיוחדת ומודיע בצורה נעימה ורכה שבזה הרגע כל אבא - ללא יוצא מן הכלל - חייב להפקיד בקופסה הזו את מכשיר הטלפון. וממש לא משנה איזה מכשיר זה".

בכל פעם מחדש הרגע הזה מלמד על עומק ההתמכרות שלנו. בכל הסדנאות שבהן השתתפתי זהו רגע מורכב. חלק מההורים משוכנעים שזה 'לא אחראי' להיות מנותקים מתקשורת ליממה (כמובן שיש טלפון חירום שמפורסם מראש). מבחינת ר' חיים זהו תנאי קודם לכל המעשה. אין שום אפשרות להיכנס לתהליך אם מכשיר הסלולר פתוח.

וכמו בכל התמכרות, בשעות הראשונות זה קשה. היד נשלחת אוטומטית לכיס, האוזן מדמינת שהיא שומעת צלצול. אבל ככל שחולף הזמן, מבינים שהמכשירים הללו עושים לגמרי את חיינו. "אנחנו כל הזמן מרגישים זמינים ובעצם כל הזמן מנותקים". כשאין רטט טכנולוגי, אתה יכול לחוש הרבה יותר את פעימות הלב של הבן שלך.

אבל עכשיו אין זמן. היום מתחיל ויש לפנינו כמה משימות מאתגרות. ארוחת בוקר קצרה וכולם מתכנסים ברחבה המרכזית.

חוץ מהיותו מטפל בשטח, ר' חיים כץ ידוע גם כמפעיל קבוצות (בשיטת ODT). עכשיו הוא עושה לקבוצה הפעלת בוקר קצרה. כמו שכבר הספקתי ללמוד, מאחורי כל הפעלה מצחיקה שכזו יש המון תחכום טיפולי. ביום הזה כולם כאן יצטרכו לפעול בנפרד וגם כצוותים. הבחורים מגיעים לכאן כל אחד מיישיבה אחרת, וכדי לגבש אותם חייבים כמה פעילויות שמחייבות שיתוף פעולה ואמון.

הוא סוקר את הקהל בשנית ואז מקבל החלטה לאיזו הפעלה זקוקים עכשיו. באחת הפעמים הוא פשוט השתמש בחבל ארוך. כל הקבוצה מתחה אותו לעיגול אחד גדול. עכשיו כל אחד צריך להישען לאחור, והדבר היחיד שיאחז אותו הוא החבל. זה נשמע אולי פשוט, אבל הדבר מצריך מצד כל אחד מהמשתתפים לתת אמון מוחלט בכל היתר, שהם יאחזו מספיק חזק, כדי שהוא לא ייפול.

עוד כמה פעילויות והקבוצה כבר מוכנה

להצלחה, לבריאות הנפש וגם להעברת המסורת". יש לי יותר מדי שאלות לילה אחד. "במקום לשאול", הם אומרים יחד, "פשוט תצפה בתהליך שקורה פה. רוב התשובות כבר יבואו מאליהן".

השכמה:

הניתוק כלוא בקופסה

ככה התעוררו פעם. במקום שעונים מעוררים, הגיעו קרני שמש ופשוט חרכו את הכתלים. בחוץ כבר נשמעים קולות הצעירים. בימינו סוגיית ההשכמה היא אחת המשוכות הכי מורכבות ביחסי הורים וילדים. עכשיו הגלגל מתהפך. הנערים מזנקים ראשונים. יש להם יום מאתגר. דווקא על פני המבוגרים אפשר להבחין באיזשהו חשש של 'לאן הכנסתי את עצמי'. במאהל סמוך מתחילים עוד מעט ממש תפילת שחרית עם ספר תורה מהודר. עכשיו יש כמה דקות של הכנה. יש משהו בלתי אפשרי להסברה באמירת 'ברכות השחר' באמצע המדבר. פתאום המילים הקבועות מקבלות משמעות חדשה. אולי זו תחושה אישית, אבל כשאתה עומד לבד אל מול אין סוף הררי חול וצוקים, אתה מבין שאתה

המוגן, משגרת היום יום. כאן הם עוברים תהליך ממוקד ומקצועי, שגורם להם לא רק להיפגש אלא גם להזדקק זה לזה. מערכת היחסים מקבלת תנופה מסעירה.

כדי ליישם את השליחות הזו, הוא חבר לבעל נפש נוסף, גם הוא מומחה שטח ונפש, מוסמך כ'מטפל באמצעות הרפתקה ומסע בטבע'. קוראים לו ר' מאיר דרבמדגור. שני אברכים חסידיים עם גישה נפשית לטבע ולנפש. שני יהודים ששיחה עם כל אחד מהם היא שיעור עמוק של השראה.

הדבר שהכי חשוב להם להדגיש, שהם, "הבחורים שבאו לפה, אינם 'נושרים' להפך". גם ההורים שלהם ברובם, אנשי חיל מצוינים. מה קורה כאן, מיועד לכל אבא. "במובן מסוים, מצבם של ה'נושרים' - במובן הזה - טוב יותר. דווקא הילדים ה'רגילים' הם אלו שלא מקבלים את תשומת הלב".

"היום יש הרבה מסגרות של 'אבות ובנים'", מסביר ר' מאיר. "במסגרות הללו אבא וילד נפגשים כדי ללמוד. יש במפגשים הללו הרבה עוצמה וחשיבות. ככה מעבירים את התורה מדור לדור. 'ושננתם לבניך'.

"הבעיה הגדולה בתקופה שלנו, שיש היום הרבה אבות ובנים שנפגשים רק לשעת הלימוד. המשימה שלנו היא להפגיש את האבות והבנים גם כשהגמרא סגורה. ה'לימוד' הזה שבעל פה, חשוב לא פחות. קשר אמיתי בין אבא לבן הוא מתכון

אתה יכול לסמוך עלי. אבא מדריך את הילד בעיניים עצומות

1

2

3

"המשימה שלנו היא להפגיש את האבות והבנים גם כשהגמרא סגורה. ה'לימוד' הזה שבעל פה, חשוב לא פחות. קשר אמיתי בין אבא לבן הוא מתכון להצלחה, לבריאות הנפש וגם להעברת המסורת"

והיה גם שלב מדהים של ניווט לגיל הרך. אי שם באמצע יער ירושלים, פרס הצוות חוט ברזל ארוך שנקשר לכמה עצים. עכשיו נדרשו האבא והילד לצעוד את המסלול הזה ביחד. אבל היה אתגר אחד. העיניים של הילד היו מכוסות במסכה. לאבא אסור לגעת בו, רק להדריך אותו במילים: "יענקי, תיזהר, יש אבן. תרים את האבן". "ארי, תחזיק את החבל ותיזהר, עכשיו יש סיבוב".

כיבוש:
שאלון מעל הפסגה
בינתיים התמונה מתחילה להתבהר. עוד ועוד צמדים מצליחים להגיע אל הנקודה. בכל נקודה ממתין להם דגל מתנופף שנעץ שם כמה ימים קודם לכן. יש גם חבילה קטנה עם פתק שמפרט את המשך המשימה. ויש גם שני חטיפי אנרגייה טעימים. על ראשי ההרים הרחוקים אפשר לראות אבות וילדים שניצחו את המשימה, מתיישבים זה לצד זה. נחים. חלקם מפטפטים, חלקם שרועים בשתיקה. על הר אחד אפשר לראות אבא שמנצל את הזמן ללמוד בספר, בשעה שבנו יושב רחוק. דרך המשקפת יש לשפת הגוף הרבה מה לומר. ויש הזוגות שלא מצליחים. הם בודדים. צמד אחד של אבא ובן חרוצים. הם בחרו מראש מסלול קשה, אלא שהם הרחיקו לכת יותר מדי, הרבה מעבר לנקודה שבה ממתין הדגל. ר' חיים ור' מאיר במעקב צמוד. עוד רגע אולי יצטרכו להזמין את ג'יפ החילוץ. אבל אז נראה שהצמד קלט את הטעות

והיה גם שלב מדהים של ניווט לגיל הרך. אי שם באמצע יער ירושלים, פרס הצוות חוט ברזל ארוך שנקשר לכמה עצים. עכשיו נדרשו האבא והילד לצעוד את המסלול הזה ביחד. אבל היה אתגר אחד. העיניים של הילד היו מכוסות במסכה. לאבא אסור לגעת בו, רק להדריך אותו במילים: "יענקי, תיזהר, יש אבן. תרים את האבן". "ארי, תחזיק את החבל ותיזהר, עכשיו יש סיבוב". אם זו נראית לכם משימה פשוטה, כנראה שאתם לא באמת מצליחים להתחבר. "שם המשחק", מסביר ר' חיים, "הוא אִמון. חצי שעה האבא לומד שהוא יכול פשוט לדבר עם הבן שלו. אין צורך לצעוק, אין צורך להחזיק, אפשר פשוט לסמוך עליו". כשהניווט הרך הזה נגמר שוב כינס ר' חיים את ההורים ואת הילדים ואז הטיל עליהם את הפצצה: "אנחנו עושים עכשיו את המסלול הזה שוב, אבל הפעם הפוך. העיניים של האבא יהיו מכוסות. מי שידריך אותו לאורך כל המסלול יהיה הילד שלו". אם אתם הורים, תעצרו רגע ותנסו לדמיין את הסיטואציה. ובעיקר לחשוב: האם ועד כמה אנחנו מסוגלים לסמוך על הילד שלנו שיוביל אותנו בבטחה? באחד הרגעים הללו מגשתי חבר יקר, איש עשייה מפורסם בציבור החרדי. ראיתי אותו צועד בוהירות בעקבות בנו הקטן ומאחורי

ומנסה לשוב.

יש גם צמד שלא מצליח במשימה. לפי ההוראות אחרי שעה וחצי חייבים לנווט אל נקודת האיסוף. ר' חיים לא רגוע. הוא מחפש לביים נקודה חליפית לצמד הטועה. "חלק מהמשימה שלי היא לתת לאבא ולילד חווית הצלחה משותפת", הוא מסביר. אין דבר מקרב יותר מכיבוש יעד משותף. בינתיים השמש עולה. עוד קרם הגנה ועוד לגימות של מים. אנחנו מתחילים לצעוד אל נקודת ההתכנסות, אי שם בתוך מערה טבעית שר' מאיר זיהה. שם כבר ממתין הצוות עם ארוחת צהריים בשרית. שם גם נתפלל מנחה. ושם נעצור למעגל עיבוד.

תוך כדי צעידה על אבני המדבר אני מנסה לדבר קצת על הסיפור הסוציולוגי. ר' חיים יודע שהמיזם שלו מיוחד. במגזר שלנו יש מסורת ארוכת שנים כיצד אמורים להיראות יחסי הורים וילדים. לא רבים מאיתנו זוכרים את אבותיהם יוצאים עימם לניווט. אף אחד מאיתנו לא ישב עם אבא שלו במעגל עיבוד. הכל חדש.

"אבל הצורך זועק עד לב השמיים". במובן מסוים, אם בכל העולם יחסי הורים וילדים הם עסק מורכב, על אחת כמה וכמה כאשר אל תוך המשוואה

מכניסים שאיפות רוחניות, חינוך לתורה ולמצוות. קו מאוד דק עובר בין חינוך טוב לבין נוקשות נזירות שיש עשויה לפגוע בילד. **אתה יכול לאפיין את ההורים שמגיעים למקומות הללו?**
"כמו שאתה רואה", מתערב ר' מאיר, "אין שום אפיון. יש כאן בני תורה ספרדים, בעלי בתים חסידיים, אברך ליטאי. יש כאן מכל הגילים והסוגים".

ובכל זאת אני מזהה בעיקר שני סקטורים מנוגדים. אם מותר לי לאבחן ולהכליל: יש כאן קבוצת אליטה. הורים מסורים – עם איזושהי יציבות כלכלית – שמחפשים יותר. הם לא מתפשרים בכל מה שנוגע לילדים שלהם, הם מעניקים להם את היממה הזו כחוויה. לא שיש לילד איזושהי בעיה: הוא לומד, מתפלל ודי מצליח. החוויה הזו באה כפרס, כתוספת של הידוק הקשרים. מנגד יש שבאים מתוך צורך. פתאום נראה להם שהילד קצת מרוחק מדי, סגור מדי. לפעמים הם בכלל לא מזהים את העניין. משהו שולח אותם. לאלו הרבה יותר קשה בתחילת הדרך. הם לא ממש מבינים 'מה אני עושה פה'. בתפיסת עולמם הניווט היחיד שהם אמורים היו לעשות עם הבחור שלהם, הוא בין השורות של 'שניים אוחדים'. ככל שחולפות השעות ונעשים התרגילים,

הקבוצה הולכת ומתגבשת. האתגרים לא מפסיקים לבצבץ. "כל הבעיות שיש בבית", מסביר ר' חיים, "צצות גם כאן וביתר שאת. אם יש אבא שכל הזמן חושש מ'מה יאמר' או מ'בושות' – אתה תראה את זה גם כאן במשימה. הוא ירצה להגיע ראשון, הוא ירצה שהבן שלו יהיה חזק גם במשימות, הוא לא ירצה להישאר מאחור. ויש גם אבא שלא אכפת לו. כמובן בתוך יש ספקטרום שלם".

צעידה: השקט שיוצר סערה

אחרי שאוכלים ומתפללים מגיע הזמן להתכנס. שוב נפתח מעגל גדול. ר' חיים מבקש מההורים לא לומר מילה. רק בחור שיכול לספר על תובנה שהייתה לו בדרך, מוזמן לדבר. האתגר כפול. הבחור אמור לייצג את האבא שלא יכול לתקן שום 'פדיחה'.

והתובנות מצמררות. "באמצע הדרך ראיתי שלאבא ממש קשה לטפס", אומר נער מתבגר. "פתאום זה הדאיג אותי. חשבתי כמה קשה הוא עובד בשבילי", הוא מסיים. ר' חיים נותן למשפטים לחלחל ועובר לתובנה הבאה: "מעולם לא חשבתי

להשיב לב אבות על בנים. ר' חיים כץ

המטרה: שהאב ובנו יסמכו זה על זה. מנוטים במדבר

"המשימה היא פשוט להיות ביחד". ר' מאיר דרברמדי'בגר

להבעיר את האש. מחפשים עצים להקמת מדורה

נפגשים. "עמדתי היום נפעם מול העוצמות הפנימיות שגיליתי אצלך", כותב אבא אחד; "לא חלמתי איזה אוצר טוב יש לי מתחת לידיים"; "חשבתי שאני מכיר אותך, אבל היום למדתי שטעיתי". עוד ועוד משפטי מחץ מטלטלים.

ושוב הירח מבשר שהגענו לשעה מאוחרת.

אף אחד לא רוצה ללכת לשום מקום, אבל החיים מתדפקים באכזריות. ר' חיים אומר דברי סיכום אחרונים. הוא מספר על החלום המשותף שלו ושל ר' מאיר להביא עוד ועוד בנים וילדים, בכל הגילים ומכל העדות, להפגיש אותם. הוא משתף איך בתחילה זה היה נראה חלום מוזר. "אף אחד לא יסכים", אמרו לו. "זה לא בשביל הציבור שלנו".

והנה, כבר עשרות קבוצות עברו את הדרך הזאת והיא רק הולכת ומתעצמת.

"כתוב בספרים", הוא אומר רגע לפני שמחלקים את הפלאפונים שיחברו את ההורים לחלל החיצון, "שמה שאנחנו עושים פה בעולם, משליך על מה שקורה בשמיים. אם אנחנו עושים פעולה להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם – גם הקב"ה ינהג כך בנו וישיב אותנו אל ביתו ויקרב את לבנו אליו".

ושוב הידיים מתלכדות והשפתיים מפזמות את ההמנון: "אוי זכנו לגדל, אוי אוי בנים ובני בנים". ■

תודתי נתונה לידידי אהרן קליגר שסייע לאורך המסע

ר' חיים בקי בחוכמת השתיקה. הוא יודע לזהות בדיוק את הרגע שבו היא כבר מוגזמת. "עברנו פה יום שכל אחד מכם יזכור לכל החיים", הוא אומר. "עברנו מסע מאוד חשוב, מסע של פעם בחיים. מסע של הורים אמיצים ושל בחורים עוד יותר אמיצים".

עכשיו הוא מבקש מאבא, שמוכן, לפתוח את המכתב שכתב לבחור שלו ולהקריא בקול.

זה אורך הרבה זמן. המילים יותר מדי אישיות. אבל לאט-לאט נפתחים. אבות מסוימים מקריאים רק קטעים מתוך. כל קטע מתיישב על מצבור הדמעות. אני כמעט לא מצליח לשמוע את המילים. המנגינה בוערת הרבה יותר ממה שיש בתוכן.

אברימי שלי, יענקי, מוישי, עובדיה ושייקי.

כל אחד מנסח את התשוקה לקשר במילים שלו.

"אני זוכר לפני חמש עשרה שנה, כשאחזתי אותך בפעם הראשונה, הבטתי בך כבזה אושר ואהבה. הפכת אותי לאבא. מילאת את חיי בטוב. הבטחתי לעצמי שלעולם-לעולם לא אעזוב אותך".

מסלול החיים

ושיירת האחים שבאו אחריו, השכיחו הכל. והנה שוב

המשימה מורכבת במיוחד. היא דורשת מומחיות, תכנון וסבלנות. אבא אחד עצלן, מסתפק בכמה עצים. הוא מצית את האש ותוך רגעים צמר הגפן מתכלה. האש לא נאחזת בעצים. הצוות נותר אפוא בלי אש ובלי עצים ובלי קפה לשתייה.

הצמדים המתוכננים יותר, מנצחים. הם מזהים מראש את כיוון הרוח, מסדרים קודם את הזרדים הדקיקים והיבשים ורק אז את העבים יותר. אחרי רבע שעה של עבודה לא רק שיש להם אש בוערת, אלא שהם כבר יכולים להעביר לצמדים האחרים. לא פשוט להבעיר אש ולהצליח לגרום לילד לשמר אותה.

השמש שוקעת. הכוכבים שוב מתנוצצים בכיפת הרקיע. גם יללות התנים. מתקרבים לשעת נעילה.

מכבים את כל המדורות, אוספים את הציוד ומתחילים לצעוד. "מרגע זה ואילך", אומר ר' חיים כן, "אנחנו לא מדברים יותר עד עוד שעה".

זו שעה של סיכום. חוויות של עשרים וארבע שעות (שכמובן לא פירטנו את כולן) מתכנסות. "התפקיד שלי עכשיו", הוא לוחש, "לגרום להם לקחת משהו הביתה. לכל החיים". חתיכת תפקיד.

הולכים בדממה. עכשיו השתיקה מצליחה לזרוע מעט חשש. הילדים הרבה יותר תלויים בהורים שבעצמם לא רגועים. המדבר הוא לא האזור הטבעי שלנו והתחושות בהתאם. כל רחש מקפיץ את הלב. כל התנוצצות באופק מעוררת בהלה. ר' חיים צועד בראש. הצוות כבר הכין את השטח. כל אחד מקבל דף ועט. אחת לכמה דקות מורה ר' חיים לאחד הנערים לעצור ולהתיישב. רק כדי לתת תחושת ביטחון, במרחק כמה עשרות מטרים ממנו הוא מושיב גם אבא אחד (לא של הנער). כל אחד מהם יושב לבד-לבד, בלי שאף אחד יהיה בסביבתו.

השיירה ממשיכה הלאה. ושוב נער אחד ואבא אחד מתיישבים להם.

המשימה ברורה. עוד מעט נפרדים. הבחור חוזר לשיבה והאבא חוזר לעיסוקיו. עכשיו כל אבא צריך לכתוב מכתב לבן שלו. גם כל בן כותב מעט מילים לאביו. והמילים שנכתבות בחושך, באמצע המדבר, הן מילים שונות. עמוקות יותר ומדויקות יותר.

אפשר ממש לחוש את האווירה. הרוח ששורקת מסביב, גם היא תורמת לעניין. הכתיבה הזו נמשכת כמעט רבע שעה. מחשבות ורגשות הופכים לאותיות ומילים. ואז, בשתיקה דמומה, מגיעים אל נקודת המפגש האחרונה. כאן כבר דולקת מדורת עצים גדולה. מסביבה, לאור האש הבהקת, אפשר להבחין בפנים הרציניות. איש לא פוצה פה.

על ראש הצוק נשאר ר' מאיר וההורים. כולם מביטים מלמעלה, ממרחק, על האוצרות שלהם שיורדים בצהלה. וכאן, כשאף אחד לא שומע, נפתחים מעיינות הלב. המון שתיקות. המון דיבורים אישיים. לא כולם צריכים להגיע לעיתון.

סדנא דארעא חד.

אתה מקשיב לכאב של אבא אחד ויודע בדיוק על מה הוא מדבר. "למה אני צריך לבוא עד לאמצע המדבר כדי לגלות את הבן שלי?" שואל אחד. "אני צועד עם הבן שלי", אומר משהו אחר, "ולא מפסיק לחשוב על אבא שלי זיכרונו לברכה. כמה הייתי רוצה עכשיו לעלות איתו על איזה הר".

המרחב מאפשר. על ההר, במקום שלא ממש מכירים, אפשר לדבר בגילוי ית. אחד היהודים מספר שהוא עצמו מתעסק בחינוך. הוא חי ונושם את המקצוע הזה. "אבל הרבה יותר קל לדבר לאחרים, מאשר להתמודד בעצמך". הוא מאוד התבייש לבוא, אבל בבית לחצו עליו. רעיותו, שגם היא מתעסקת בחינוך, היטיבה לראות שכן הזקונים, המוז'ניקל, משלם את מחיר התהילה. רוב האחים כבר נשואים, המשפחה כבר מפוארת מדי. והוא נותר מאחור.

כמי שמקפיד לא לערב ילדים במשימות עיתונאיות, אני יושב מהצד ושותק. משתדל לא לנכוח בשיחה. שומע את התיאורים והמחשבות רצות הביתה. "כשהלכתי איתו", אומר אבא ונראה לי שאני שומע אותו מתוך קרבי, "חשבתי על כל אחד מהילדים שלי. העברתי אותו לנגד עיניי והתחלתי לחשוב על המעלות שלו. ופתאום חשתי כזה כאב. שאלתי את עצמי מתי בפעם האחרונה אמרתי לו מילה טובה. שאלתי את עצמי מי בעצם כן נותן לו מילים טובות אם לא אני".

השיחה הזו יכולה להמשיך חיים שלמים. בינתיים מכינים הבחורים למטה מיצג מאבנים. 'אבות ובנים' הם כותבים באבנים. ואני כותב על לוח ליבי. עכשיו צריכים לרדת והמשימה הזו הרבה יותר מורכבת מהעלייה. לא פשוט לרדת אל הילדים, אני חושב לעצמי. צריך זהירות, עקב בצד אגודל. ואם חסר משהו, החושך מתחיל להתפשט. שוב מתלכדים.

שוב מתחלקים לזוגות. עכשיו יש עוד משימה אחת מיוחדת. "להכין קפה".

כל אבא ובן נדרשים לאסוף זרדים ועצים, להכין מדורה. הם מקבלים אבן אש מיוחדת וכמה פיסות צמר גפן. מכל זה הם יצטרכו להדליק מדורת אש קטנה ויציבה, לשפות עליה פנג'אן קטן שהצוות השאיר פה אתמול ולהכין קפה או תה.

שוב נדרשים לעבוד בצוות. הפעם

לי בסוד: "משום מה חשבתי על כך שיבוא יום שהוא ילווה אותי וישתוק".

מדורה: תכנון, דיוק ושימור

ככה זה מדבר. הכל חשוף, ופתאום, מרחוק, מבחינים בצוק תלול במיוחד.

בבת אחת נחלק העולם לשניים. צעירים ומבוגרים. הדבר שהבחורים הכי רוצים הוא להגיע אל השפיץ. אם אתם מבוגרים אתם יודעים כבר לבד מה התחושות. "חיים", צורח אבא מבוהל, ולתחושתו הוא ממש שליח ציבור, "שלא תעז אפילו לחשוב על זה!"

ואם אתם מבוגרים, אתם כבר מבינים גם את הסוף. קצת כמו החיים עצמם, לאט-לאט עולים. התפקידים מתחלפים. הצעירים מובילים. "אבא", אתה שומע איזה בחור שפתאום נאלץ לשמור שאבא שלו לא ייפול מהשביל, "אתה תמיד אומר לי שעם קצת רצון הכל אפשרי. אז קדימה".

אי שם, בשעת בין ערביים, אני מוצא את עצמי על ראשו של צוק, מוקף בעשרים וחמישה הורים. חלקם ממש לא צעירים. מדהים לחשוב אילו כוחות הילדים מוציאים מאיתנו. עכשיו ר' חיים כן מוריד אותם למטה, "להכין הפתעה לאבא".

מילים מהלב. מכתב בסופו של תהליך